

meščanstvu na Kranjskem v drugi polovici 19. stoletja in v času med obema vojnama.

Kot lahko razberemo iz omenjenega dela, je družina Hribar preživela viharne in manj viharne čase, žal pa tega ne moremo reči za obe znameniti ljubljanski stavbi, ki sta bili v veliki meri neločljivo povezani z njihovim družbenim vzponom, življenjem in delovanjem: stavbi Šumija in Pletenine.

Naj še enkrat ponovimo, da je Rodbinska kronika Dragotina Hribarja in Evgenije Šumi avtorice Angelike Hribar v veliki meri pionirsko delo, ki v marsičem orje pregovorno ledino na področju študij vidnih rodbin slovenskega meščanstva. Avtoričine ugotovitve so že našle svoje mesto v delih vidnih slovenskih zgodovinarjev¹ in tudi v bodoče ne bo mogel mimo tega dela nihče, ki bo preučeval zgodovino slovenskega meščanstva v 19. in 20. stoletju.

In še nekaj opravičila na koncu tega vse prekratkega zapisa. Od časa do časa se zaradi »spleta nesrečnih okoliščin«² zgodi, da kakšno pomembno zgodovinsko delo ne zasluži pravočasno tiste pozornosti, ki si jo zaradi svoje tehtnosti po vsej pravici zasluži. Delo Angelike Hribar bi si svojo ustrezno predstavitev nedvomno zaslužilo že bistveno prej, zamuda gre povsem »na dušo«³ spodaj podpisane poročevalca.

Andrej Vovko

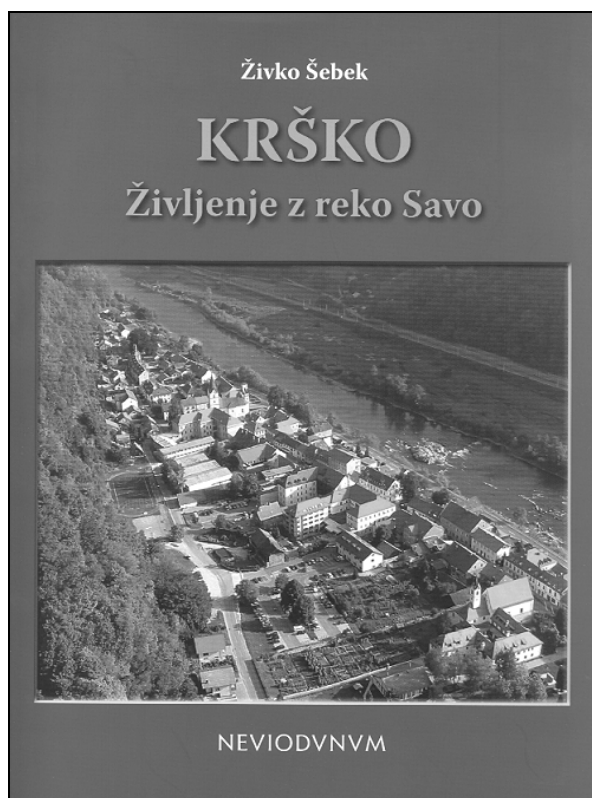
Živko Šebek: Krško – življenje z reko Savo. Krško : Zavod Neviodunum, 2009, 123 strani.

Sava tu teče že tisočletja, a ne bo nikdar več taka, kot je bila nekdaj.

Živko Šebek

Reka Sava je bila dejansko dolga stoletja, če ne celo tisočletja, glavna žila, ki je narekovala in krojila usode in življenja ljudi ob svojih bregovih in ravno zato je milo rečeno zelo nenavadno, da se danes zelo redki zgodovinarji in raziskovalne ustanove podrobneje ukvarjajo s tem delom slovenske zgodovine. Leta 2009 je Narodni muzej Slovenije izdal imenitno monografijo Ljubljana – kulturna dediščina reke kot dopolnilo istoimenske razstave. Slična monografija o reki Savi bi zagotovo utegnila biti še vsaj enkrat debelejša, čeprav je že 471 strani v monografiji o Ljubljani prav impresivnih, a vendar je

¹ Andrej Rahten: *Izidor Cankar, diplomat dveh Jugoslavij*. Center za evropsko prihodnost, Mengeš, ZRC SAZU, Ljubljana, 2009.

Sava najdaljša slovenska reka, ki je odtisnila svojevrsten pečat vsemu življu na svojih bregovih.

Nobena muzejska institucija, z izjemo skromne zbirke o zgodovini plovbe po Savi v litijskem muzeju, nima oblikovane javne zbirke, niti se načrtno ne ukvarja z raziskovanjem te tematike. Pa vendar bi lahko še toliko odkrili in povedali ...

Živko Šebek ima v svoji bibliografiji zabeleženih že lepo bero monografij ter drugih publikacij. S posebno vnemo in trmo, tako značilnih za klasično meščansko vzgojo in izobrazbo, nenehno išče, zbira in raziskuje sledove preteklosti, zavedajoč se, da iz le-te izhajamo in samo zaradi nje smo, kar smo. Izvira iz znamenite rodbine Pfeifer, s celo vrsto znamenitih osebnosti, politikov, županov in družbenih delavcev, ki so pomembno zaznamovali Krško v 19. in 20. stoletju, zato upravičeno velja za krško legendo. S svojo predanostjo, vnemo in natančnostjo je v svojih raziskavah in dognanjih že zdavnaj presegel ozke lokalne okvire, o čemer priča tudi zadnja knjiga o reki Savi.

Avtorjev temeljni vir so bile raziskave dr. Eme Umek o plovbi po Savi in Ljubljani. Vse ostale podatke je nabral po različnih virih in gradivu, kar dokazuje obsežen seznam virov in literature na koncu knjige, ki je lahko zelo koristna odskočna deska za morebitne bodoče raziskovalce zgodovine plovbe po reki Savi.

V uvodu avtor z dodatkom osebne note bralcem pojasni namen in potek nastajanja knjige. V na-

slednjem poglavju naniza cel kup splošnih zgodovinskih in geografskih podatkov o najdaljši slovenski reki, pri čemer je s pridom izkoristil svojo osnovno izobrazbo ter znanje zgodovinarja in geografa. V nadaljevanju je predstavljena zgodovina plovbe od najstarejših omemb dalje ter posebno zanimivo poglavje o savskih plovilih, o katerih obstaja zelo malo upodobitev in so že davno izginila iz človeškega spomina. Glavni in najboljše del knjige z naslovom *Plovba skozi Krško in okolico* je posvetil Krškemu in njegovi okolici ter zelo podrobno opisal zgodovino mesta, njegovih pristanišč, samo plovbo in plovila. V tekstu so nanizani številni statistični podatki in so prikazane razne skice in zemljevidi. Izvirna popestritev so nekatere osebne pripovedi in pričevanja. Posebno poglavje je posvečeno splavarjenju, ki je bilo značilno predvsem za Savinjsko dolino in spodnji del Save, splavi pa so pluli celo do Črnega morja ter tovorili les in apno. Splavarjenje je bilo najbolj razširjeno med obema vojnoma, po 2. svetovni vojni pa je počasi usahnilo. Ker je bilo prečkanje reke vedno življenjskega pomena za prebivalce ob bregovih, je avtor posebni poglavji posvetil brodovom in mostovom.

Knjigo zaključuje opis dejavnosti, ki so bile oz. so še vedno tesno povezane z reko kot npr. ribolov, mlini, rekreacija in šport ter zanimiva posebnost krškega območja – nabiranje premoga, ki ga je Sava plavila iz zasavskih rudnikov in odlagala na obrežjih. Nabiranje premoga so pred 2. svetovno vojno celo dajali v zakup in najemali sezonske delavce, ki so ob najuspešnejših dneh uspeli naloviti več deset ton. Večino so krajani porabili v lastnih gospodinjstvih, nekateri bolj iznajdljivi pa so ga tudi prodajali. Sprehod skozi življenje z reko Savo se zaključuje z urejanjem njene struge in drugimi z njo povezanimi načrti.

Knjigo odlikuje bogato slikovno gradivo, ki s številnimi grafikami, zemljevidi in načrti ter fotografijami iz zasebnih zbirk dopolnjuje celovit pregled zgodovine neke reke, krajev ob njej in njenih prebivalcev.

Živahno življenje na in ob reki je precej nasilno prekinil prihod Južne železnice in takrat je Savska dolina postala tiha in zapuščena, »kot bi prišla kuga nad njo« (kot je zapisal nek kronist tistih dni). Danes o pristaniščih, čolnarskih uradih, ladjedelnih in številnih plovilih skoraj ni več sledu, kot da ne bi nikoli obstajali. Ljudski vrvež se je preselil v mestna jedra in ljudje so bili prisiljeni poiskati druge možnosti za preživljanje. Avtor ugotavlja, da za razliko od nekaterih drugih krajev ob Savi (npr. Litija), življenje z reko Krškemu ni prineslo večjega blagostanja in le redki so si ustvarili omembe vredno premoženje. Čeprav je Krško zaradi savske plovbe v njenih zlatih letih le številčno napredovalo, pa se po opustitvi te dejavnosti od leta 1862 do leta 1900 ni povečalo niti za enega prebivalca.

Knjiga *Krško – življenje z reko Savo* je navsezadnje svojevrstna pripoved o zgodovini mesta, v katerem avtor živi že več kot 60 let in se je ravno zato pisanja lotil s posebnim veseljem in spoštljivostjo ter, kot pravi, s tem poravnal svoj dolg... Zanimiva misel, na katero danes le redko naletimo, saj ljudje razmišljajo le o tem, kaj jim je okolje dolžno nuditi, nihče pa ne pomisli, da bi za razvoj in kakovostno življenje v neki lokalni skupnosti moral prav vsak prispevati svoj delež. Žal je tako, da so nekdanje vrednote izginile in med njimi tudi spoštovanje lastne preteklosti in zavedanje o njeni pomembnosti.

Zaradi vsega tega so knjige, kot je *Krško – življenje ob reki Savi*, in avtorji, kot je Živko Šebek, tako zelo dragoceni, za nas in za vse naše zanamce, predvsem pa za tiste, ki jih bo morda zamikalo poglobiti znanje o tem delu naše zgodovine in ga celo nadgraditi. Močno držim pesti, da se bo našel kakšen tak!

Helena Hauptman

Starše skozi čas. Zbornik občine Starše (ur. Sašo Radovanovič). Maribor : Ostroga, 2010, 392 strani.

Manjše (pa tudi mlade) slovenske občine se zavoljo večje prepoznavnosti vedno pogosteje odločajo za izdajo občinskega zbornika. Izdaja zbornika občine Starše na Dravskem polju je bila kar nekako pričakovana. Občina je že leta 2004 izdala monografijo s preprostim naslovom *Starše* (s hkratnim nemškim in angleškim prevodom), leta 2008 pa je bil izdan še kratek *Vodnik po Staršah*. Če sta bili prvi izdaji namenjeni predvsem obiskovalcem občine, je zbornik, kot v nagovoru poudari tudi (tedaj še aktualni) župan občine Starše, namenjen zlasti njenim občanom. Sam po sebi zgovoren je podatek o nakladi zbornika, ki je enaka nakladi Glasila občine Starše (1500 izvodov).

Pri zborniku *Starše skozi čas* je uredniške posle pri njegovi pripravi prevzel Sašo Radovanovič, v redakciji in pri jezikovni obdelavi pa sta sodelovali Senka Dreu in Špela Stamol. Članke zanj so pripravili nekateri že dodobra uveljavljeni avtorji, nekaj mlajših avtorjev, pa tudi nekaj domačih veljakov. Zlasti slednji so za zbornik prispevali po več svojih prispevkov. Zbornik zelo popestri številno slikovno gradivo. Veliko fotografij je dih jemajočih, nekatere zavzemajo tudi po dve strani. Posamezne fotografije so naredili avtorji člankov sami, večina pa jih je pridobljenih iz slovenskih (pa tudi avstrijskih) javnih in zasebnih zbirk ter arhivov.